

ΕΝΤΗΕΤΟ.33

30.11.1937: Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΣΕΡ ΡΙΤΣΜΟΝΤ ΠΑΛΜΕΡ ΑΡΝΕΙΤΑΙ ΕΠΙΜΟΝΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΑΔΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΟ ΓΙΑ ΝΑ ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ ΝΑ ΑΝΑΜΙΧΘΕΙ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

Όσο διπλωματικά και αν απέφυγε να απαντήσει στον Μητροπολίτη Τραπεζούντος Χρύσανθο, ο άγγλος πρεσβευτής στην Αθήνα, κατά πόσον θα του έδινε άδεια μετάβασης στην Κύπρο, για να πάρει μέρος στις διαδικασίες εκλογής Αρχιεπισκόπου που προγραμματίζονταν για το τέλος του **1937** το αντίθετο σκληρός και αποφασιστικά αρνητικός σε μια τέτοια επίσκεψη ήταν ο Κυβερνήτης της Κύπρου Σερ Ρίτςμοντ Πάλμερ που επέμενε ότι με κανένα τρόπο δεν έπρεπε να γίνει κάτι τέτοιο.

Ο Πάλμερ τελικά επιβλήθηκε για άλλη μια φορά και το υπουργείο Αποικιών της Βρετανίας έδωσε οδηγίες στην αγγλική αντιπροσωπεία των Αθηνών να χειρισθεί το θέμα με διπλωματικότητα. Συμβούλευσε το υπουργείο την βρετανική πρεσβεία να πει στον Τραπεζούντος:

"Απαιτείται είναι ένας ευγενικός υπαινιγμός ότι μετά από πλήρη εξέταση (Της αιτήσεως του Τραπεζούντος) η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας θα εκτιμούσε εάν απέφευγε από του να υποβάλει αίτηση (για έκδοση βίζας)".

Στο ίδιο έγγραφο αναφερόταν ακόμα:

"Ο Πάλμερ απάντησε στο τηλεγράφημα του στις **30** Νοεμβρίου αντιτιθέμενος ισχυρά στην παραχώρηση στον Επίσκοπο της επιθυμουμένης αδειάς. Νομίζει ότι η εισήγηση ότι ο Επίσκοπος δεν σκοπεύει να είναι υποψήφιος για τον αρχιεπισκοπικό θρόνο είναι μακριά από τα γεγονότα. Νομίζει ότι εάν ο Επίσκοπος πήγαινε στην Κύπρο η παρουσία του θα καθίστατο έναυσμα για ταραχές για ακύρωση των τελευταίων Νόμων και για αναβίωση του πολιτικού ενθουσιασμού μεταξύ των κυπρίων για την υποψηφιότητα του. Σε προσωπική

του επιστολή (ο Πάλμερ) μας πληροφορεί ότι αυτό μπορεί εύκολα να οδηγήσει σε ταραχές και αταξία. Ο Υπουργός μου τον Εξωτερικών, μετά από προσωπική εξέταση της παρούσης καταστάσεως αισθάνεται ότι θα πρέπει να δεχθεί τις απόψεις του Κυβερνήτη".

Τα όσα διαβιβάστηκαν στον Αγγλο πρεσβευτή τα ανέφερε ο ίδιος σε μια νέα συνάντηση του με τον Τραπεζούντος που συναντήθηκε και πάλι μαζί του για να πληροφορηθεί αν τελικά θα μπορούσε να μεταβεί στο νησί με την άδεια των Αγγλων.

Το πρακτικό της συνάντησης παραθέτει ο Τηλλυρίδης στο Ανάτυπο του σελ 624 κατ' αναδημοσίευση από Τασούδη σελ 241:

"ΠΡΣΒΕΥΤΗΣ: Ελαβον την απάντησιν της κυβερνήσεως μου, ήτις έχει ούτω (Αναγινώσκει μεταφράζων γαλλιστί). Εσταθμίσαμεν και μελετήσαμεν το ζήτημα. Παρακαλούμεν να είπητε τω Σεβασμιωτάτω Μητροπολίτη Τραπεζούντος ότι θα είμεθα πολύ εγνώμονες, εάν δεν επέμενεν εις την θεώρησιν του διαβατηρίου διά Κύπρον.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Δύναμαι να μάθω τους λόγους;

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Επειδή επιθυμείτε να μάθετε τους λόγους ανακοινούμεν υμίν αυτούς (και αναγινώσκει το υπόλοιπον του εγγράφου της Κυβερνήσεως του λέγον): Εκτιμώμεν πολύ την αγνότητα των προθέσεων του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Τραπεζούντος ως και τους καταβληθέντας υπ' αυτού κόπους διά την λύσιν του εκκλησιαστικού ζητήματος Κύπρου. Αλλ' η εν Κύπρω παρουσία ιεράρχου της περιωπής του Μητροπολίτου Τραπεζούντος ως και τους καταβληθέντας υπ' αυτού κόπους διά την λύσιν του εκκλησιαστικού ζητήματος Κύπρου. Αλλ' η εν Κύπρω παρουσία ιεράρχου πάντως, χωρίς το παράπαν να θέλη ο ίδιος θα προκαλέση ζωηράς υπέρ αυτού εκδηλώσεις του λαού δυναμένας να εκτραπώσιν εις πολιτικάς εκδηλώσεις του λαού, αίτινες θα ήθελεν η Κυβέρνησις της Κύπρου να αποφευχθώσιν παντί τρόπω.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Δεν δύναμαι να εννοήσω τις σχέσεις υπάρχει μεταξύ του εκκλησιαστικού ζητήματος

περί ου πρόκειται και της πολιτικής.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Κατά την αντίληψιν του Κυβερνήτου Κύπρου, εν Κύπρω η πολιτική είναι συνυφασμένη με την Εκκλησίαν.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Ακριβώς διότι η βρετανική Κυβέρνησις νομίζει ότι έχω μικρόν τι κύρος και επιβολήν επί του Κυπριακού λαού θα έπρεπε να επιτρέψω την μετάβασιν μου εις Κύπρον, αφού όλον αυτό το κύρος θα διέθετον προς αποκατάστασιν της Εκκλησίας Κύπρου και τον κατά το δυνατόν κατευνασμόν του πνεύματος του λαού και αποσύνδεση των νομίμων και κανονικών σχέσεων της Εκκλησίας προς την Κυβέρνησιν Κύπρου.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Περί πάντων τούτων εβεβαίωσα την Κυβέρνησιν μου κατόπιν της πρώτης και δευτέρας συνομιλίας ημών, αλλά δυστυχώς η Κυβέρνησις Κύπρου επιμένει εις τας αντιλήψεις της. Μόνον παρακαλώ να μη θεωρήσητε το πράγμα ως δυσπιστίαν της Βρετανικής κυβερνήσεως προς Υμάς και προς τας προθέσεις υμών απεναντίας, να είσθε βέβαιος ότι η εκτίμησις και η εμπιστοσύνη της κυβερνήσεως μου και εμού προς Υμάς είναι αμέριστος και σας θεωρούμεν πάντοτε ως φίλο μας.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Και πως θα εγίνετο η εκλογή εάν πρόκειται να γίνη;

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: (Αναγινώσκει περικοπήν προγενεστέρου εγγράφου του Κυβερνήτου Κύπρου εις την οποίαν ομολογεί ότι επιβαλλεται η ταχεία εκλογή Αρχιεπισκόπου, διότι η παρούσα κατάστασις της Εκκλησίας είναι συγκεχυμένη και ταραχώδης, λέγει όμως ότι η εκλογή κατά τον Καταστατικόν Χάρτην δύναται να γίνη υπό μόνων των εν Κύπρω εκκλησιαστικών αρχών, άνευ μετοχής έξωθεν ιεραρχών).

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Τούτο είναι αδύνατον, διότι εν Κύπρω υπάρχει εις μόνον Ιεράρχης, ο Μητροπολίτης Πάφου, κατά δε τον Καταστατικόν Χάρτην της Εκκλησίας Κύπρου η Κανονική Σύνοδος των τριών Επισκόπων κρίνει και περί της νομικότητος και του κύρους εκλογής των λαϊκών αντιπροσώπων της

Εκλογικής Συνελεύσεως.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Εννοώ τούτο καλώς.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Και περί των δημοσιευθέντων δύο νόμων τι απαντά η βρετανική Κυβέρνησις;

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Περί τούτο δεν έγραψε την φοράν ταύτην τίποτε. Καίτοι έγραψα εν εκτάσει. (Αλλ' εξ όσων μοι είπεν ο κ. Πρεσβευτής ότι έγραψε περί της των νόμων προτέρας ημών συνομιλίας εννόησα ότι συγκεκριμένως πως έγραψε περί αυτής).

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Και όμως θα έπρεπεν οι περιοριστικοί ούτοι της κανονικής ελευθερίας της Εκκλησίας νόμοι ανακληθώσι.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Δηλαδή ο νόμος περί αναγνώρισεως του εκλεγχομένου Αρχιεπισκόπου υπό της Κυβερνήσεως Κύπρου προ της ενθρονίσεως αυτού.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Και ο περί Ιθαγενείας του εκλεγχομένου Αρχιεπισκόπου Νόμος.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Νομίζω ότι εις την προηγουμένη ημών συνομιλίαν δεν απεκλείσατε ότι δύναται η υποψηφιότης να περιορισθή εις μόνους τους Κυπρίους.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Είπον ότι εις τούτο δεν θα υπήρχε αντίρρησης εφόσον θα πρήρχετο εξ αυτής ταύτης της Εκκλησίας Κύπρου και ουχί εκ της πολιτικής εξουσίας και εφόσον δεν θα απεκλείοντο της υποψηφιότητος οι Ιεράρχαι Κύπρου, θα υπήρχον δε εν Κύπρω οι κατάλληλοι διά τον Αρχιεπισκοπικόν θρόνον.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Εννόησα. Είπατε μοι, παρακαλώ επί αγγλικής κατοχής πότε εγίνετο η αναγνώρισις υπό της Κυβερνήσεως Κύπρου;

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Μετά την ενθρόνισιν.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Πώς δε εγίνετο επί τουρκοκρατίας η εκλογή του Πατριάρχου και πότε εξεδίδετο το Μπεράτι (Βεράτιο);

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Επί Τουρκοκρατίας και της Μικρασιατικής καταστροφής συνήρχετο η εκλογική συνέλευσις αποτελουμένη εκ της συνόδου των αρχιερέων και των λαϊκών αντιπροσώπων και ωρίζοντο οι υποψήφιοι και επειδή ο Πατριάρχης εθεωρείτο

Εθνάρχης και νόμιμος αρχηγός των εν Τουρκία " Ρωμαίων" (Ρωμιών-Ρουμ) υπεβάλλετο κατάλογος των υποψηφίων εις τη Υψηλήν Πύλην, ήτις διέγραφεν ένα ή τινας των υποψηφίων εις ους δεν είχεν εμπιστοσύνην ως εις μέλλοντας Εθνάρχας. Κατόπιν επηκολούθει η εκλογή μεταξύ των μη διαγραφέντων υποψηφίων. Ο ούτως εκλεγείς Πατριάρχης επεσκέπτετο εν μεγάλη πομπή εισήρχετο εις τον πατριαρχικόν ναόν και εγένετο η ενθρόνισις. Το δε Μπεράτι, όπερ περιελάμβανε όλα τα προνόμια και τας ελευθερίας του Πατριαρχείου, ας δηλοί και η λέξις μπεράστ-ελευθερία εξεδίδετο μετά την ενθρόνισιν. Επομένως και η αναγνώρισις της εκλογής του Αρχιεπισκόπου Κύπρου υπό της Κυβερνήσεως Κύπρου πρέπει να γίνη μετά την ενθρόνισιν, αφού μάλιστα το έγγραφον της αναγνωρίσεως της κυβερνήσεως Κύπρου δεν αναγράφει τα προνόμια της Εκκλησίας. Ουδέ πρέπει μεταξύ εκλογής και ενθρονίσεως να μεσολαβήση άλλη πράξις εξωτερική ως η της αναγνωρίσεως διότι εκλογή και ενθρόνισις είναι μμία ενιαία και αδιάσπαστος πράξις.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Τότε να εισηγθώμεν όπως η Κυβέρνησις Κύπρου κάμη την αναγνώρισιν μετά την ενθρόνισιν, υποβληθή όμως προηγουμένως ο κατάλογος των υποψηφίων εις την Κυβέρνησιν.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Οχι ούτε αυτό. Κύριε Πρέσβυ, η Μεγάλη Βρετανία είναι τόσον μεγάλη και ισχυρά και ο Κυπριακός λαός τόσον μικρός και αδύναστος ώστε δεν έχει να φοβηθή τίποτε από τον λαόν τούτον διά να επιβάλη τοιούτους αυστηρούς νόμους, οίτινες επιτρέψατε μοι να σας ομιλήσω ως Ιεράρχης, θίγουν αυτό το γόητρον και την φήμην της Μεγάλης Βρετανίας ως κράτους φιλελευθέρου και πατρικού. Λαβετε υπ' όψιν και παρακαλώ να τονίσητε εις την Βρετανικήν Κυβέρνησιν οίον ολέθριον αντίκτυπον θα είχον οι νόμοι ούτοι και διά τας άλλας Ορθοδόξους Εκκλησίας ων η θέσις ήδη είναι δυσχερής. Ας απολογισθή η Βρετανική Κυβέρνησις οία καταστροφή θα επήρχετο π.χ. εις το Οικουμενικόν Πατριαρχείον εάν και η η τουρκική Κυβέρνησις αντιγράφουσα τον περί αναγνωρίσεως νόμον της Βρετανικής

Κυβερνήσεως της θεωρουμένης φιλελευθέρως απήτει να μη γίνη η ενθρόνισις του Πατριάρχου πριν αναγνωρισθή ούτος υπό της τουρκικής Κυβερνήσεως. Και ποίαν ζημίαν θα επέφερε το υπό της Βρετανικής Κυβερνήσεως, δημιουργηθέν κακόν προηγούμενον και διά την Εκκλησίαν Δωδεκανήσου και οίον όλεθρον θα απειργάζετο διά τας Εκκλησίας Αλεξανδρείας και Ιεροσολύμων ο περί ιθαγενείας του εκλεγησομένου Αρχιεπισκόπου νόμος της Κυβερνήσεως Κύπρου, εάν τοιοῦτος νόμος εφηρμόζετο κατ' απαίτησιν των ιθαγενών και εις την Αίγυπτον και εις την Παλαιστίνην, όπου ελάχιστοι υπάρχουσιν Ἕλληνες ιθαγενείς και επομένως θα εκινδυνεύομεν εις προσεχῆ εκλογὴν να ἔχωμεν εν Ιερουσαλήμ και...

Εκ μακράς παραδόσεως συνηθίσασμεν να θεωρούμεν την Μεγάλην Βρετανίαν προστάτιδα της Ορθοδοξίας και της καθ' ημάς Ανατολής και θα ἦτο οδυνηρόν και βλέπωμεν αὐτήν, νυν ν' ανατρέπη τας βάσεις της υποστάσεως της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Μετά συγκινήσεως ακούω πάντα ταῦτα και θα διαβιβάσω αὐτά εις την Κυβέρνησιν μου. Ο Κυβερνήτης της Κύπρου είναι ἄνθρωπος ἔξυπνος, αλλά... και βλέπει το ὅλον ζήτημα μόνον εντός των ορίων της Κύπρου εις την οποίαν θέλει να εφαρμόσῃ καθαρώς αποικιακὴν πολιτικὴν.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Εάν ο Ἀρμοστής δεν εδημοσίευσεν τους νόμους και ἄφηεν ελευθέραν την εκλογὴν να εἰσθε βέβαιος ὅτι ὅπως σας εἶχα βεβαιώσῃ, η λύσις του Αρχιεπισκοπικοῦ ζητήματος Κύπρου θα εξησφαλίζετο συμφώνως προς το συμφέρον της Εκκλησίας Κύπρου διά της αναδείξεως Αρχιεπισκόπου καταλήλου και ουχί δυσαρέστου εις την Κυβέρνησιν Κύπρου, αφού ἤδη οἱ Μητροπολίται Πάφου και Κυρηναίας οἴκοθεν εἶχον παραιτηθῆ της υποψηφιότητος αὐτῶν.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Ευχής ἔργον θα ἦτο να ἀφίνετο η λύσις του ζητήματος ουχί εις αποικιακούς κυβερνήτας, αλλά εις διπλωμάτας, δηλαδή εις ἐμέ και εις Ὑμας. Θα γράψω πάντα ὅσα εἶπατε εις την Κυβέρνησιν μου, παρακαλῶ δε να τηρηθῶσι πάντα ταῦτα

υπό αυστηράν εχεμύθειαν μεταξύ εμού και υμών εν τω μεταξύ δε μεταχειρισθήτε όλον το κύρος Υμών ίνα ο λαός της Κύπρου με προβή εις έκτροπον τι.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Ευχαριστώ διότι θα γράψητε πάλιν. Θα πράξω δε ότι είναι δυνατόν, διαθέτων όλας μου τας ασθενείς δυνάμεις και συμβουλευών ψυχραιμίαν και μετριοπάθειαν εις τους εν Κύπρω.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Και πάλιν παρακαλώ να βεβαιωθήτε ότι η προς Υμάς εμπιστοσύνη και εκτίμησις της Κυβερνήσεως μου είναι αμέριστος.

Μετά τούτο ο Πρεσβευτής παρακάλεσε να προσέλθω εις την Πρεσβείαν την προσεχή Τρίτη 11 τρέχοντος εσπέρας, οπότε θα έχη προσκεκλημένην ολόκληρον την βασιλικήν οικογένειαν.

Απήντησα τω κ. Πρεσβευτή ότι επειδή υποθέτω ότι θα υπάρχωσι και άλλοι πολλοί προσκεκλημένοι η δε εσπερίς θα έχη μάλλον κοσμικόν χαρακτήρα παρακαλώ να επιτρέψη εις εμέ ως κληρικόν να μη προσέλθω. Μεθ' ο παρεκλήθην να μετάσχω τουλάχιστον του δείπνου του Αγγλοελληνικού Συνδέσμου.